ВІДГУК
офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента Михайловської Олени Василівні на дисертаційну роботу Морщавки Юрія Олександровича на тему: «Забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки», яку подано до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 35.840.01 Львівського торговельно-економічного університету на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність обраної теми. Сталий розвиток національного середовища залежить передусім від якісного інформаційного простору, впровадження інформаційно-комунікативних технологій та формування підґрунтя для становлення інтелектуально-розвинутого та духовно-збагаченого суспільства, що у в певній мірі забезпечує видавнича галузь. Ринок видавничої галузі розвивається швидкими темпами у кількісній та якісній площині. У галузі з'являються сучасні суб'єкти, які пропонують нові види видавничої продукції (робіт, послуг), розвиваються інноваційні технології та удосконалюється технологічна підтримка видавничого процесу. В умовах розвитку національного суспільства змінюються і переваги споживачів, підвищується їх вимога до якості видавничої продукції та обслуговування, тому діяльність суб'єктів видавничої галузі повинна бути націлена на максимальне задоволення потреб українського суспільства. Поряд з розвитком видавничого процесу та зміною споживчих переваг необхідно відзначити високий рівень конкуренції на ринку видавничої продукції. З цих позицій тема дисертаційної роботи Морщавки Ю. О., яка спрямована на розроблення і наукове обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки є, безумовно, актуальною.

Зв'язок теми дослідження з державними та галузевими науковими програмами. Тема і отримані результати дисертаційної роботи відповідають тематичній спрямованості наукових досліджень кафедри теоретичної та прикладної економіки Львівського торговельно-економічного університету «Трансформація економічного розвитку за умов глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U000032, 2017-2021 р.р.), – запропоновані стратегічна суб'єктивність державного регулювання видавничої галузі в умовах глобалізації; відповідно до плану наукових досліджень кафедри макроекономіки і державного управління Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» «Модернізація державного антикризового управління національною економікою» (номер державної реєстрації 0116U001426, 2016-2020 рр.), – сформовано концептуальні основи забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі; «Антикризове управління публічним сектором в умовах макроекономічної нестабільності та загроз державності України» (номер

Вхід. № 878
"28" 11 2019 р.

державної реєстрації 0117U001196, 2016-2019 рр.), – запропоновано методичне обґрунтування параметрів оцінки динаміки ефективної стратегії розвитку та економічного зростання у видавничій галузі та відповідно до плану наукових досліджень Міністерства освіти і науки України у процесі виконання держбюджетної теми «Макроекономічне моделювання системної динаміки планування та управління системою вищої освіти: філософія і методологія» (номер державної реєстрації теми 0117U002531, 2017-2019 р.), – запропоновано концептуальне забезпечення інноваційного спрямування системи управління людським капіталом у галузі; відповідно до плану досліджень University of Bergen (Norway) System Dynamics Modelling Process (GEO-SD304 01.09.2015-25.12.2018) – запропоновано оцінювання детермінант розвитку як інструменту макроекономічної стабільності.

Перелік тем науково-дослідних робіт та охоплений значний період досліджень підтверджують, що робота над дисертацією мала багаторічний цілеспрямований характер.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Розгляд дисертації доцільно вести у відповідності з її структурною побудовою.

Автором сформовані та обґрунтовані теоретико-методичні засади державного інституційного регулювання видавничої галузі, які передбачають формування структурованої, багатофункціональної системи регулювання галузі, у якій застосовують комплекс заходів, які мають прямий або непрямий вплив, що дозволить забезпечити позитивну динаміку реалізації стратегічного потенціалу суб'єктів видавничої галузі з урахуванням впливу факторів ендогенної та екзогенної спрямованості (с. 60-77).

Для формування ефективної стратегії розвитку видавничої галузі в умовах посиленої конкуренції у макроекономічному середовищі автором визначені заходи щодо формування системи координації у видавничій галузі з урахуванням маркетингової діяльності, яка функціонує на основі цілеспрямованої інтеграційної системи та здатна забезпечити реалізаційний комплекс відносин між процесом створення та споживанням продукції видавничої галузі (с. 99-119).

У дослідженні запропоновані методичні засади причинно-наслідкової оцінки ризику та процесу диверсифікації у видавничій галузі, які відображають діалектичну взаємність концентрації і деконцентрації господарської діяльності суб'єкта підприємництва та вирішують суперечливі завдання, що дає можливість знизити ступінь ризику, пов'язаний з видавничою продукцією, та забезпечити формування стратегії розвитку, яка дозволяє суб'єктам галузі використовувати поточні переваги в нових нішах видавничої справи за умов істотної мінливості в макроекономічному середовищі з урахуванням кваліметричної моделі оцінки якості (с. 120-143).

Сформовано концептуальну основу та визначені підходи щодо забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі, які доповнюються парадигмою сегментної координації у вигляді поєднання принципів

ієрархічного регулювання, вертикального і горизонтального управління та маркетингу з урахуванням їх сумативного комбінування, орієнтованого на якісні й кількісні ознаки, та має системологічну спрямованість, що дозволить адекватно відображати специфіку стратегічного розвитку суб'єктів видавничої галузі в національному макроекономічному середовищі (с. 147-162).

З метою прийняття ефективних управлінських рішень щодо усунення негативних тенденцій галузевого розвитку з відповідним коригуванням економічної стратегії у видавничій галузі країни, автором удосконалено методичне обґрунтування параметрів оцінки динаміки ефективної стратегії розвитку та економічного зростання у видавничій галузі, яке базується на перманентній модифікації динамічного ряду з метою оптимізації критеріальних індикаторів, які характеризують галузеву результативну діяльність, що дозволить сформувати оцінку ступеня використання інтенсивних та екстенсивних факторів виробництва видавничої продукції у наступних періодах та забезпечить моніторинг пропорційного співвідношення результуючих індикаторів видавничої діяльності (с. 163-179).

Автором дисертації удосконалено системний підхід до управління людським капіталом у видавничій галузі, який базується на моделі композиційного механізму управління галузевим людським капіталом, стратегічною складовою якого повинна бути інвестиційно-інноваційна складова, яка надає можливість сформувати належний інвестиційно-інноваційний потенціал у системі управління людським капіталом видавничої галузі, дозволяє визначити базові завдання процесу управління з обов'язковим виокремленням послідовності його виконання та побудувати відповідну ефективну систему управління, що дозволить отримати інтегральний за характером соціально-економічний ефект капіталовкладень з урахуванням сучасних тенденцій використання потенційних можливостей трудових ресурсів (с. 180-198).

Обґрунтованість і достовірність наукових висновків. Загалом, основні положення, що виносяться на захист, свідчать про фундаментальність, комплексність та системність наукового дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають високий ступінь обґрунтованості, що зумовлюється докладним вивченням, аналізом та узагальненням значного обсягу сучасних наукових джерел (217 найменувань) з питань забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки, застосуванням здобувачем сучасних методів наукового пізнання, статистичних та економіко-математичних методів.

Заслуговує на увагу і чіткий підхід автора до методології самого дослідження. У роботі відсутні методологічні протиріччя. Кожний наступний висновок спирається на теоретичне осмислення попереднього, аналіз вихідної інформації, а також наукових і практичних напрацювань з проблематики дослідження. Одержані результати пройшли апробацію на наукових і науково-практичних конференціях, опубліковані у провідних фахових наукових виданнях.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки й рекомендації відзначаються достовірністю, яка забезпечена значним обсягом матеріалів офіційної статистики, зібраними та узагальненими особисто здобувачем статистичними матеріалами розвитку національної економіки. Впровадження пропозицій дисертації в практику роботи державних органів влади, суб'єктів господарського комплексу національної економіки, а також в навчальний процес підтверджується відповідними документами.

Таким чином, аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень та практичних рекомендацій дозволяє зробити висновок про обґрунтованість і достовірність отриманих результатів.

Узагальнюючи наукові результати дисертаційної роботи, доцільно зауважити, що в сукупності вони доповнюють і розвивають теорію вирішення актуальних наукових проблем регулювання та управління макроекономічним середовищем видавничої галузі через концепти еволюційної парадигми стратегічного розвитку.

Практична цінність дисертаційної роботи. Практична цінність дисертаційної роботи Ю. О. Морщавки підтверджується тим, що її теоретичні та методичні положення доведено до рівня конкретних методик та рекомендацій щодо забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки в трансформаційних умовах.

Практична спрямованість отриманих результатів дисертаційного дослідження підтверджується розробками методичного характеру: концептуальним забезпеченням інноваційного спрямування системи управління людським капіталом у видавничій галузі (с. 180-198); стратегічною суб'єктивністю державного інституційного регулювання видавничої галузі в умовах глобалізації (с. 60-77); методичним обґрунтуванням параметрів оцінки динаміки ефективної стратегії розвитку та економічного зростання у видавничій галузі (с. 163-179).

Дані розробки реалізовані на загальнонаціональному та регіональному рівнях. Матеріали дисертаційної роботи прийняті до використання: Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 01/25/2 від 29.01.2019 р.) результати наукового дослідження застосовуються в аналітичній роботі Державного науково-дослідницького інституту інформатизації і моделювання економіки; Харківською обласною державною адміністрацією (довідка № 01-61/6598 від 07.08.2019 р.) використовується визначення пріоритетності покращення показників із позиції стратегії видавничої галузі регіону відповідно до співвідношень індексних індикаторів та ринкової кон'юнктури в національному макроекономічному середовищі; Державним комітетом телебачення і радіомовлення України ДП «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ» (довідка № 01/268 від 26.12.2018 р.) використане методичне обґрунтування параметрів оцінки динаміки ефективної стратегії розвитку та економічного зростання у видавничій галузі національної економіки; Видавництвом «БУКРЕК» (довідка № 26/12 від 26.12.2018 р.) запропоновано концептуальне забезпечення інноваційного спрямування

системи управління людським капіталом у видавничій галузі та впроваджено в роботу суб'єктів господарського комплексу національної економіки; Українською академією друкарства Міністерства освіти і науки України (довідка 23/1729 від 25.12.2018) використовується науковий підхід до організації діяльності у видавничій галузі національної економіки. Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі вищих навчальних закладів України (довідка Міністерства освіти і науки України № 01/25-3 від 29.01.2019 року).

Повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Результати дисертаційної роботи достатньо повно викладені у 15 наукових публікаціях, загальним обсягом 9,5 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,67 друк. арк. Позитивним є наявність 10 статей у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, з них 2 статті у виданнях, які включено до міжнародної науково-метричної інформаційної бази. Достатньою є кількість матеріалів конференцій – 3. Статус, обсяги та зміст публікацій відповідають встановленим вимогам МОН України.

Оцінка мови та оформлення дисертації та автореферату. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (217 найменувань на 22 сторінках), 7 додатків (на 9 сторінках). Основний текст викладено на 195 сторінках. Дисертація містить 13 таблиць та 21 рисунок. Робота написана грамотно, державною мовою. Тексту рукопису притаманна логічність викладення матеріалу, цілісність та пов'язаність. Термінологія дисертаційної роботи є загальновизнаною науковою. Оформлення як дисертаційної роботи, так і автореферату відповідає встановленим вимогам, при цьому автореферат стисло і достатньо повно передає зміст дисертації і не містить наукових висновків і положень, які відсутні в дисертації.

Зауваження до змісту дисертаційної роботи. У цілому високо оцінюючи результати дослідження, слід зазначити, що вона не позбавлена окремих дискусійних положень і недоліків, серед яких необхідно відзначити наступні:

1. Автор на стор. 25-26 дисертаційної роботи наводить класифікаційні ознаки суб'єктів видавничої галузі, але, на наш погляд, потребує уточнення і характеристика суб'єктів за тематичним сегментом.

2. У дослідженні наголошується, що теоретичні аспекти внутрішньогалузевого системного дослідження показують, що формалізовані та структуровані питання удосконалення видавничих процесів повинні бути приведені до виду, коли вони забезпечують стратегічний розвиток видавничої галузі національної економіки, що сприяло формуванню синтезованого обґрунтування потенціалу розвитку видавничої галузі, який представлений на рис. 1.3). При цьому потребує уточнення ознака синтезованості процесу формування потенціалу розвитку видавничої галузі

3. На наш погляд, представлені сучасні форми державного

інституційного регулювання видавничої галузі (стор. 69-71) мали б практичну цінність, якщо б автором до кожної форми був запропонований алгоритм його застосування.

4. У п.2.2 дисертації проведено дослідження соціально-економічних аспектів координації діяльності сегментних складових у видавничій галузі та запропонована система взаємопов'язаних елементів, які формують два вектори маркетингової діяльності у видавничій справі. Але потребують уточнення фактори впливу на функціонування видавничої галузі.

5. На стор. 116-119 автором запропоновано систему координації у видавничій галузі з урахуванням маркетингової діяльності, однак у роботі необхідно було показати, з якими напрямками пов'язана побудова та функціонування системи та її вплив на забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки.

6. Значний інтерес викликає авторська концептуальна модель композиційного механізму управління людським капіталом у видавничій галузі (стор. 187-191), яка надає можливість сформувати належний інвестиційно-інноваційний потенціал у системі управління людським капіталом видавничої галузі, дозволяє визначити базові завдання процесу управління з обов'язковим виокремленням послідовності його виконання та побудувати відповідну ефективну систему управління, що дозволить отримати інтегральний за характером соціально-економічний ефект капіталовкладень з урахуванням сучасних тенденцій використання потенційних можливостей трудових ресурсів, але потребує уточнення організаційна структура запропонованого механізму.

Проте наведені дискусійні положення і недоліки істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Морщавки Юрія Олександровича є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальну науково-практичну проблему – розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки.

Зміст дисертаційного дослідження відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і завдань дослідження.

Оформлення дисертації та автореферату відповідає встановленим вимогам. Дисертаційну роботу відрізняє логічність викладення матеріалу, доречне використання аналітичних даних та результатів проведених спеціальних обстежень, які підтверджують результати дослідження. Автореферат дисертації в повній мірі розкриває її основні положення та відображає зміст і структуру роботи.

Високий науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків і рекомендацій, наукова новизна, теоретико-методичне і практичне значення роботи дають підстави для висновку, що дисертаційна

робота «Забезпечення стратегії розвитку видавничої галузі національної економіки» за формальними та змістовими ознаками відповідає вимогам нормативних документів до кандидатських дисертацій (зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567), а її автор Морщавка Юрій Олександрович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та менеджменту організацій
Чернігівського національного
технологічного університету О. В. Михайловська

Підпис засвідчую,
Проректор з наукової роботи В.Г.Маргасова